

Vexiologie

Zpravodaj Vexilogického klubu při OKD Praha 3,
obsahující odborná pojednání a informace o vlajkách

36

Viktor Dyk

VLAJ, NAŠE VLAJKO ...

Vlaj, naše vlajko, věčně vlaj,
vlaj za bouře i za pohody!
Chraň čest a řád a práce plody.
Těch pro tě padlých odkaz haj.

Chraň před útokem rodný kraj.
Neklesni v míru ani v boji.
Kde stanul Čech, ať věčně stojí!
Vlaj, naše vlajko, slavně vlaj!

Ne pyšně, hrdě však se vznes!
Ať národ roste, stát ať vzkyté!
Necouvez před soutěží světa!
Buď dobrých lásku a zlých děs!

Před šedesáti roky, 30. března 1920, přijalo
československé Národní shromáždění zákon č. 252,
jímž vstoupila v život československá státní
vlajka. Tomuto slavnému jubileu je věnováno
36. číslo našeho zpravodaje.

Dr. Ludvík Mucha

JAROSLAV KURSA A JAROSLAV JAREŠ - DVA AUTORI NÁVRHU ČESKO-SLOVENSKÉ VLAJKY

Před šedesáti lety, 30. března 1920, schválilo česko-slovenské Národní shromáždění československou státní vlajku. Její autorství je připisováno jednak Jaroslavu Kursovi, jednak Jaroslavu Jarešovi. Zatímco o Jarešovi bylo v poslední době v této souvislosti psáno častěji, o Kursově podílu na této věci toho není mnoho známo. Aby se tato tematika dostala i na stránky Vexilogie, zmíním se o nalezené Kursově pozůstatosti a shrnu publikované poznatky o návrzích Jarešových.

JAROSLAV KURSA

V archivní registratuře Státního ústředního archívu v Praze je pod č.VII/1 uložena rozsahem nevelká odborná pozůstalost archiváře Jaroslava Kursy (1875-1950), věnovaná manželkou zesnulého někdejšímu archívu ministerstva vnitra v únoru 1951. Hned na začátku tohoto fondu je založen nepodepsaný a nedatovaný dvoustránkový vlastnoruční Kursův koncept životopisu, nadepsaný "curriculum vitae" a pocházející z let 1949-1950, tedy ze samého sklonku autorova života. V závěru životopisu, psaného podle starých zvyklostí ve 3.osobě jednotného čísla, uvádí Kursa tuto závažnou poznámku:

"Konečně ve vší skromnosti - ač není-li to v této souvislosti nemístné - dokládá, že je autorem státní vlajky našeho státu jakož i přijatých návrhů na všechny státní znaky a vlajku páně presidentovu."

Není známo, k jaké žádosti měl být životopis přiložen. Je však zcela zřejmé, že Kursa se jím jednoznačně hlásí k autorství československé vlajky.

Jaroslav Kursa se narodil 12.10.1875 v Blovicech u Plzně. Po maturitě studoval na filozofické fakultě české univerzity v Praze dějepis (zvláště pomocné vědy historicke) a češtinu, a když složil předepsané státní zkoušky, působil jako suplující učitel na českých vyšších reálných školách v Českých Budějovicích (1898-1899 a 1899-1900), na české reálce v Praze III (1900-1901) a na dvoutřídní obchodní škole Nového obchodního grémia král.hlav. města Prahy (1902-1903 a 1903-1904). Pak vstoupil do služeb místodržitelského

archívu (pozdějšího archivu ministerstva vnitra) v Praze. V letech 1909-1919 zde byl zaměstnán jako kancelářský pomocník, resp. oficiant, a od r. 1919 do r. 1931 v pragmatikální státní službě: nejprve ve funkci koncipisty státního archivu I. třídy, od r. 1923 jako státní archivář VIII. hodnostní třídy a posléze se stal vrchním ministerským komisařem. V této funkci odešel 30.6.1931 na trvalý odpočinek (bydlil tehdy dočasně v Brně - Králově Poli, Srbská 9). Za svého působení v archivu ministerstva vnitra provedl rozluku spisů českých od rakouských v rakouském ministerstvu vnitra ve Vídni, zejména české dvorské kanceláře a šlechtického archivu. Dále provedl skartaci účetních a jiných spisů v bývalém místodržitelském archivu v Brně a uspořádal tamní starší registraturu pro zemskou politickou správu v Brně, skartaci spisů policejního ředitelství v Brně, skartaci a uspořádání registratur několika okresních soudů v Čechách a na Moravě. Po druhé světové válce pracoval ještě jako archivář a knihovník Ústřední Matici školské a po jejím rozpuštění v r. 1948 v likvidačním sberu Národních jednot a matic až do 8.3.1949. V té době třídil knižní konfiskáty v Chebu a Rumburku a vybíral materiál pro knihovnu plánovaného Ústavu pro pohraničí. Pořídil též přehled městských archivů v pohraničí, zejména v Čechách, vypracoval osnovu pro sepsání dějin Ústřední Matici školské atd. Zemřel 12.6.1950 ve Vinohradské nemocnici v Praze. Urna s jeho popelem byla uložena v bytě jeho manželky v Praze XII (dnes 3), Boleslavská 18.

Jako úředník státního archivu se Kursa stal členem oficiální komise, zřízené na přelomu let 1918 a 1919, kde byly projednávány návrhy na nové státní symboly. Nejprve vypracoval kresbu českého znaku, která byla otištěna ve Sbírce zákonů a nařízení z r. 1919 jako příloha k nařízení č. 300 vlády ČSR z 19.5. tr., jímž se do konečné úpravy státního znaku republiky stanovil za státní znak dosavadní znak Českého království. Kresba je označena Kursovým jménem a v pozůstatlosti je uloženo několik českých znaků černobi- lých (obložka č. 4) a zejména jeden znak barevný (obložka č. 7) s označením "k č. 13 440/1919" a s poznámkou "Návrh zhotovený úředníkem archivu ministerstva vnitra J. Kursou". Pak teprve zintenzivněla jednání o nových symbolech. Pokud jde o vlajku, uvažovala nejprve komise, resp. její

vlajková subkomise, která začala pracovat koncem jara 1919, o zavedení historických barev českých, v určitých obdobích užívaných i jako slovenských. Avšak shodná podoba bíločervené vlajky s vlajkou Polska a blízkost vlajce Rakouska ji přiměla k zavedení další barvy. Nejvhodnější byla modrá, neboť pak šlo v souhrnu o slovanské barvy, jichž se užívalo i na Slovensku a jež byly obsaženy i ve znaku Moravy. Pak byl problém už jen v seskupení barev. Pruhové uspořádání (vodorovné i svislé) bylo zamítnuto pro možnost záměny s jinými podobnými vlajkami, také se neměla žádná barva opakovat. Zbývalo tedy jediné, umístit na bíločervenou vlajku modrou barvu v podobě nějaké heraldické figury. V úvahu přicházel kříž, kůl, břevno, krovice a klin.

V Kursově pozůstalosti je uložen v obložce č. 13 arch hlazeného kreslicího papíru o rozměrech 21 x 34 cm se šesti návrhy československé vlajky vycházejícími z těchto předpokladů (kresby jsou otiskeny v příloze). Jde o tři alternativní dvojice vycházející vždy z bíločervené vlajky a nějak doplněné. První dvojice má u žerdi úzký svislý modrý pruh, jehož šířka je jednou osminou, podruhé šestnáctina délky vlajky. Druhá dvojice má vsunut mezi oba vodorovné pruhy úzký modrý proužek (jednou o šířce třináctiny, podruhé sedminy šířky vlajky). A konečně třetí dvojice návrhů nese modrý klin sahající v prvním případě od žerdi do čtvrtiny, ve druhém do třetiny délky vlajky. Tento poslední návrh byl předložen Národnímu shromáždění začátkem listopadu 1919, ale setkal se tam s odporem a veřejnost proti němu dokonce protestovala. Návrh se proto znova vrátil do vlajkové subkomise.

V Kursově pozůstalosti najdeme skutečně pozvánku ministerstva vnitra na schůzi znakové komise 19.1.1920 s poznámkou, že jde o poradu "o změnách, které navrhují jednotliví členové ústavního výboru (Národního shromáždění) k předloze ministerstva vnitra o státní vlajce, činice jí výtky hlavně po stránce esthetické". Jsou zde ještě další dvě pozvánky: 23.1.1920 na zasedání subkomitétu znakové komise (porada o stanovení státní vlajky) a 26.1.1920 na zasedání znakové komise (porada o návrzích subkomitétu v příčině stanovení státní vlajky). Na poslední schůzi bylo doporučeno prodloužit modrý klin do poloviny délky vlajky.

Tako podle názoru subkomise i znakové komise splývaly všechny barvy v organický celek, vyhovovaly estetickým požadavkům a modrý klín jako jedna z nejstarších figur české heraldiky symbolizoval tři ideové pahorky ze zaváděného slovenského znaku. Kursa návrh přepracoval (je tedy vidět, že šlo zřejmě o autorství kolektivní) a v den projednávání zákona v parlamentě, tj. 30.3.1920, byla vyobrazení vlajky, prezidentské standarty a státních znaků "v živých barvách a v provedení skutečně velmi pěkném" (Národní politika 31.3.1920) vystavena v zasedací síni Národního shromáždění. Ale návrhy "vyvolaly různou kritiku, takže předsedovi Tomáškovi bylo doporučeno, aby schůzi přerušil, aby otázka malého znaku a vlajky ještě jednou byla v klubech projednána". Žádalo se např., aby modrá barva nebyla na vlajce ve tvaru klínu, ale jako "úzké pole" v bílém pruhu apod. Nakonec však bylo díky fundovanému rozboru odborníků ze znakové komise dosaženo toho, že po obnovení jednání byly státní symboly - už za nevelké prezence poslanců - ve tři čtvrtě na sedm večer schváleny v té podobě, v níž byly předloženy.

Další doklady ke státní vlajce v pozůstatosti nejsou, vyjma tisk Národního shromáždění obsahující zákon č. 252 ze 30.3.1920 s vyobrazením velkého a malého znaku (ostatní schází).

Zákon byl pak uveřejněn ve Sbírce zákonů a nařízení z r. 1920 na str. 539-541. Jako barevná příloha je připojeno vyobrazení československé státní (národní) vlajky Kursovou signované, dále prezidentská standarta a státní znaky (vše bez podpisu). Po uveřejnění zákona dal tiskový odbor ministerstva vnitra tisku k dispozici sdělení, že heraldický návrh státní vlajky a státních znaků vypracoval koncipista státního archívů Jaroslav Kursa v dorozumění s univ.prof. Gustavem Friedrichem a že umělecké ztvárnění zajistil prof. František Kysela se svými žáky z Uměleckoprůmyslové školy (Zb.Svoboda, Československá vlajka, Vexilogie 1-3, str.4-5).

Zajímavý je i další doklad z pozůstatosti. Ředitelství Státního školního knihoskladu (pozdějšího Státního nakladatelství) oznamuje 29.5.1920 Kursovi, že mu ministerstvo školství a národní osvěty poukázalo k výplatě honorář 4000 K jako autoru návrhu nových státních symbolů a poznámenává, že "předložený i zhotovený návrh znaků a vlajek

jakož i všechny litografické listy a nakreslené černé redukce znaků stanou se majetkem státního školního knihoskladu v Praze". Kursa měl toto prohlášení podepsat, ale na jeho dotaz mu sdělilo ministerstvo vnitra své rozhodnutí, že zmiňné návrhy (4, resp. 6 kusů) tvoří nerozlučnou část spisu ministerstva vnitra a že je třeba, aby byly uloženy současně s těmito spisy v archivu ministerstva vnitra, kde prý se jim "zajisté dostane nejlepšího opatření".

Ještě jeden doklad zaslouží pozornosti. Jako autor věnoval totiž Kursa prezidentu republiky ke druhému výročí vzniku Československa "umělecky provedené reprodukce znaků a vlajek Československé republiky", za což mu z prezidentova pověření vyslovila prezidentská kancelář jeho jménem srdečný dík (č.j. D 8633/20).

V pozůstatlosti jsou uloženy ještě další archivália vexilologického charakteru. V obložce č. 15 je nakresleno dvanáct návrhů československé obchodní vlajky a jeden návrh vlajky zástupce velitele lodstva (vlajka velitele tu však není). Jejich vyobrazení je v příloze. Dva z těchto návrhů, č. 3 a 10, jsou červeně zatrženy. K realizaci však nedošlo, protože zákonem č. 136 z 15.4.1920 se stala naší obchodní vlajkou vlajka státní. Konečně v obložce č. 8 je vedle návrhu znaku Podkarpatské Rusi (který téměř odpovídá realizovanému znaku) nakresleno dvanáct návrhů na vlajku této země.

Z ostatního obsahu pozůstatlosti uvedu ještě tyto zajímavosti: V obložce č. 5 jsou uloženy náčrty typů štítů, v obložce č. 6 jsou kresby šlechtických erbů; je zde mj. znak vladků z Letné s vidlicovitě děleným štítem, který je až na přehozené barvy bílou a červenou totožný s československou vlajkou. Mohl být tento znak Kursovi inspirací při návrhu naší vlajky?

Obložka č. 7 obsahuje černobílý a barevný návrh českého znaku z r. 1919, o němž už byla zmínka, obložka č. 9 skrývá zajímavý návrh malého znaku Československa (polcený štít s českým lvem a slovenským křížem - obdobnou podobu měly např. návrhy Fr. Karlovského a dr. Zd. Zengra, uveřejněné v denním tisku o 48 let později). V obložce č. 11 je návrh velkého znaku republiky (s heslem Osvětu k svobodě), v obložce č. 12 dva návrhy státní pečeti a v obložce č. 14

jsou tři návrhy československé vlajky od poslance ing. Jos. Záruby-Pfeffermanna (nikoli Pfeifra, jak je na obložce uvedeno). Objemná obložka č. 17 obsahuje vlajky a znaky cizích států z doby po druhé světové válce a dokládá tak, že se Kursa ještě v červnu 1948 zabýval z nějakých důvodů zjišťováním vzhledu soudobých státních vlajek a znaků (dopis dr.J.B.Nováka ze 3.6.tr.). Jsou zde totiž fotografické reprodukce i barevné tisky těchto symbolů a vysvětlující texty vztahující se k zahraničním vlajkám a znakům.

Nakonec uvedme jednu, byť asi náhodnou zajímavost. Ještě vyobrazení československé vlajky přiložené k zákonu č. 163/1960 Sbírky zákonů a nařízení v podstatě odpovídá Kursově kresbě z r. 1920 a shoduje se s ní i typickou hlavici žerdi ...

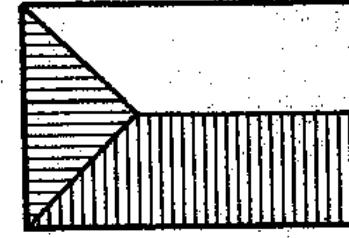
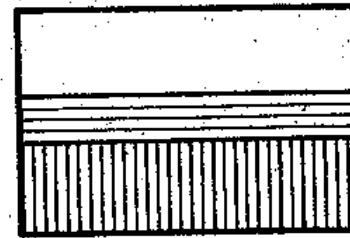
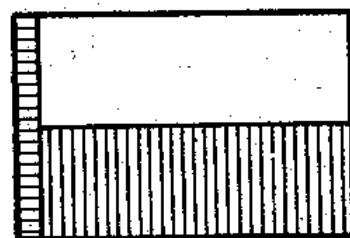
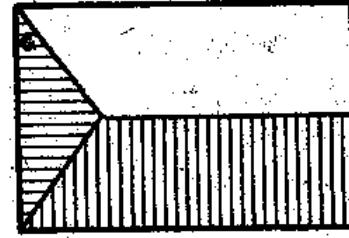
JAROSLAV JAREŠ

Mnohem více je v souvislosti s československou vlajkou známo a bylo napsáno o akademickém malíři, zasloužilém umělci Jaroslavu Jarešovi (1886-1967). Přičinila se o to především zpráva ČTK, uveřejněná v našem denním tisku 18. ledna 1966:

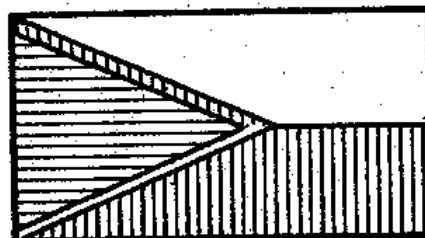
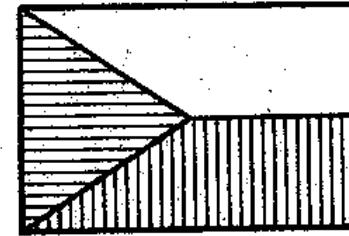
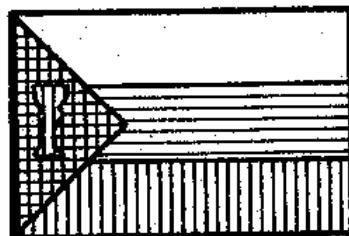
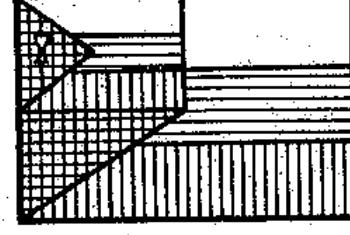
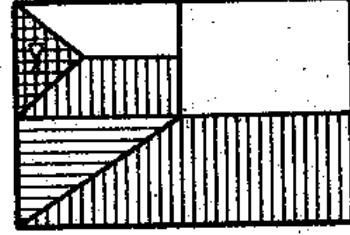
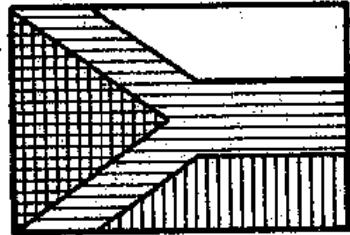
"Vláda ČSSR udělila čestný titul zasloužilý umělec akademickému malíři Jaroslavu Jarešovi za celoživotní dílo v oboru výtvarného umění, Jaroslav Jareš je též autorem návrhu na československou státní vlajku."

Jaroslav Jareš se narodil 10.1.1886 v Kutné Hoře. Studoval na pražské Uměleckoprůmyslové škole u K.V. Maška a od r. 1909 tvoril samostatně. V letech 1918-1921 byl zapsán na Akademii výtvarných umění (studoval tam u prof. Štursy) a soukromě studoval architekturu. Od r. 1909 byl členem Umělecké besedy a v letech 1915-1921 předsedou jejího výtvarného odboru, který obrodil. Těsně před světovou válkou začal vydávat časopis Život a mythus, který se po vzniku republiky stal s pozměněným názvem orgánem spolku. Jedním z výsledků jeho snah o demokratizaci kultury bylo uspořádání Dělnické výstavy r. 1911 na Kladně, kde také prvně vystavoval. Spolupracoval s F.X. Šaldou a B. Mathesiem, byl literárně činný a v časopise zdůrazňoval slovenskou tradici, vztah k ruské pokrokové kultuře a důležitost tvorby národ-

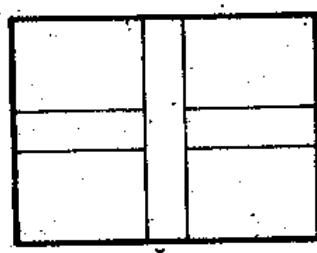
KURSOVÝ NÁVRHY ČESkoslovenské STÁTNÍ VLAJKY

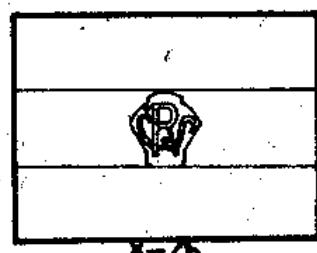
JAREŠOVÝ NÁVRHY ČESkoslovenské STÁTNÍ VLAJKY

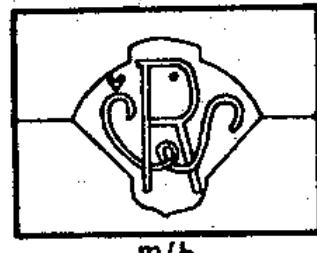
KURSOVÝ NÁVRHY ČESkoslovenské obchodní vlažky

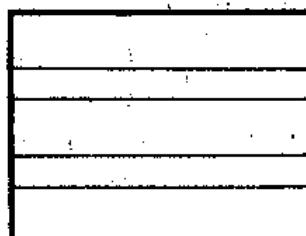
čv

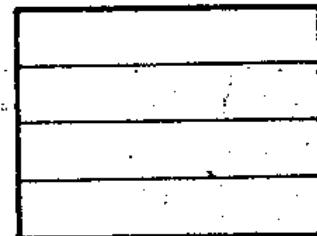
čv/b

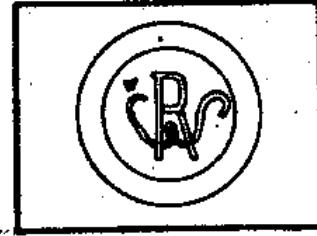
m/b

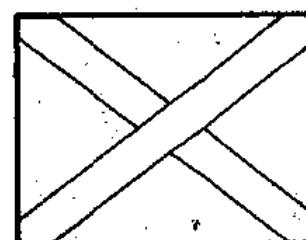
b
čv
b
m
b

b
čv
b
m
b

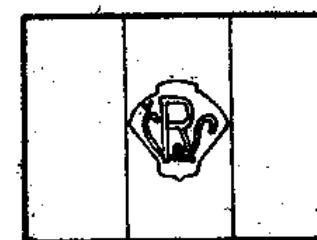
b
b/m/čv

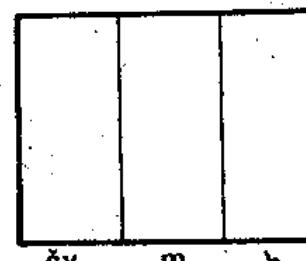
čv
b
m

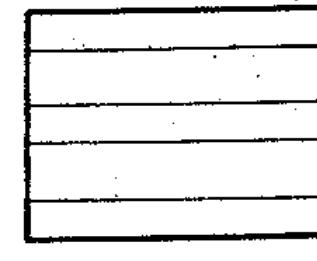
b/m/čv

b/čv/b/m/čv

čv m b

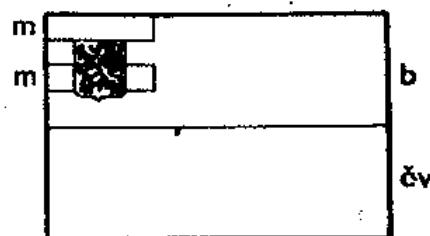

b
m
b
čv
b

b/m/čv

Vlažka zástupce velitele loďstva

ního umění. Už před válkou zajižděl každoročně na Slovensko a v letech 1919-1931 tam působil trvale, mj. v Bratislavě jako poradce referátu ministerstva školství i jako scénograf tamního Národního divadla a organizátor lidové umělecké tvorby (Detva). Stal se průkopníkem česko-slovenských vztahů v umění. Divadelní výpravy vytvářel v té době i pro Zemské divadlo v Brně. Zabýval se též užitou grafikou, účastnil se sochařských projektů, vytvářel interiérové doplnky, působil jako průmyslový výtvarník v oboru textilu a keramiky. R. 1963 obdržel vyznamenání za vynikající práci, r. 1966 mu byl k osmdesátým narozeninám udělen titul zasloužilý umělec. Zemřel 30.11.1967 v Praze 6, Českomalínská 10.

V květnu 1919 byl v Praze vytvořen tzv. Umělecký sbor při ministerstvu národní obrany - Památník odboje, jehož úkolem bylo též vypracovat návrhy na státní znak a československou vlajku. Členy se stali významní vědci, umělci a architekti, např. dr.B.Mathesius, Fr.Kupka, V.Spála (sochař), O.Spaniel, J.Gočár, Fr.Kysela, V.H.Brunner, Vl.Hofman, dr.V.Vojtíšek a také J.Jareš. Na prvním zasedání 24.5.1919 předložil Jareš návrh státního znaku - černou "svatováclavskou" orlici se znaky Čech, Moravy, Slezska a Slovenska a s devizou Pravda vítězí - který uveřejnil už 3.11.1918 v Socialisticích listech (ten však Vojtíšek později označil za přežitek bez hlubšího významu). Z barev znaku pocházely - shodně s popisem v citovaných Socialisticích listech - barvy většiny Jarešem navržených vlajek, v nichž se uplatňoval černý klín a také husitský kalich (vyobrazení jsou v příloze).

V majetku druhé umělcovy ženy, paní Marie Jarešové (Jarešova první žena, Gusta, rož. Nekolová, zemřela r.1919), je několik neodevzdaných návrhů naší státní vlajky pocházejících z ruky Jarešovy (Jareš jich vypracoval pro ministerstvo národní obrany deset, mezi nimi i návrhy na prezidentskou standartu a válečnou vlajku republiky). Vždy jde o vlajku s klínem, který je většinou alespon zčásti černý. Jeden návrh odpovídá dnešní podobě naší vlajky (modrý klín sahá do její poloviny!), jiný má modrý klín lemovaný úzkým proužkem červeným (v bílém poli) a bílým (v červeném poli); vlajkový list tu má rozdíl v stran v poměru 5:9. Čtyři z vyobrazených návrhů (1,2,3,5) byly vystaveny - patrně poprvé - na výstavě Jarešova díla

usporeádané k umělcovým osmdesátinám v lednu 1966 v letohrádku Hvězda v Praze (na jiné výstavě Jarešových prací, v Liberci r. 1976, bylo sedm jeho návrhů). Jareš tehdy v popisech obrázků uvedl, že pocházejí z r. 1918, a kulturní zpravodaj Výtvarná práce 1966 (č. 5, str.2) navíc poznamenal, že Jarešův návrh vyšel vítězně ze soutěže vypsané Památníkem odboje r. 1918. Jareš sám se však zřejmě o návrhu až do té doby nezminoval, vždyť jej neuvádí žádný z autorů hodnotících jeho dílo, ba ani Tomanův Nový slovník československých výtvarných umělců z r. 1947. Dokonce i paní Jarešová vzpomíná, že na tyto návrhy přišla jen náhodou při úklidu až v r. 1933 – balík, který je obsahoval, se měl údajně podle přání Jarešova otevřít až po jeho smrti. Teprve zpráva o tom, že Jarešovi byl udělen titul zasloužilého umělce, uvedla tyto návrhy ve známost a způsobila, že se na toto téma objevila řada článků⁺. Proto také při pohřbu J. Jareše byla rakev s jeho pozůstatky v krematoriu zahalena československou vlajkou a proto je i mramorová deska na Jarešově hrobě na Vyšehradském hřbitově ztvárněna v barvách a v podobě této vlajky. Na památku pak je nápis: Zasloužilý umělec Jaroslav Jareš, akademický malíř, tvůrce státní vlajky ČSR.

V úředních archivních materiálech se však Jarešův návrh neuvádí, tam se objevuje pouze jméno Kursovo. Snad lze říci, že Jareš došel samostatně ke stejnemu návrhu jako oficiální komise odborníků (Zb. Svoboda, Československá vlajka, Vexilogie 1-3, str.5), resp. její výtvarník Kursa. Jarešovu návrhu však lze zřejmě přiznat prioritu.

⁺) Např.: A. Brožek, Naše státní vlajka, ABC mladých techniků a přírodovědců 1971, č.17 (příloha, str.8). M. Drozdová, ... a hrde vlaj!, Večerní Praha 25.10.1968. B. Hlinka, Jak měla vypadat čs. státní vlajka, Lidová demokracie 6.2.1966. B. Hlinka, Jak vznikla naše vlajka, Zápisník 66, č.9, str.59. B. Hlinka, À propos du pavillon tchécoslovaque, Soyez les bienvenus en Tchécoslovaquie 1976, č.3, str.34. A. Straková, O autorovi naší státní vlajky, Reportér 1968, č.41 (příloha, str. XII). Zb. Svoboda, Československý státní znak a vlajka, Ročenka Zápisníku 64, 1964, str.98, řada 4. J. Vopářil, Jak vznikla naše státní vlajka, Naše rodina 1979, č.18, str.12. Jarešův autoportrét z r. 1920 uveřejnil J. Česák v Mladé frontě 28.2.1970 (příloha, str.8), snímek ze sklonku Jarešova života reprodukovala A. Straková.

VZNIK ČESkoslovenské STÁTNÍ VLAJKY

Představy o vzniku státních vlajek bývají v naší veřejnosti dosti mlhavé a značně zjednodušené. V minulosti podoba státních vlajek navazovala většinou na tradiční barvy zemské či dynastické a zřetelně souvisela s barvami státního znaku. Záplava nových států vzniklých ve dvacátém století, zvláště při dekolonizačním procesu od let šedesátých, vyvolala zákonitě i vznik množství nových státních vlajek. Vzhledem k tomu, že uzákonění vlajky nového státního celku bývá převážně jedním z prvních právních aktů příslušného státu a je jako takové urychleně ve sdělovacích prostředcích publikováno, vzniká dojem, že jde o zcela samozřejmou a jednoznačnou záležitost. U mnoha nedávno vzniklých rozvojových států byla volba vlajky skutečně otázkou výběru jednoho z několika vytvarovaných návrhů a jeho schválení většinou poslanců. Tato zjednodušená představa o vzniku základního státního symbolu je mezi námi občany v současné době natolik rozšířena, že se automaticky přenáší i na vznik československé státní vlajky.

Již okolnost, že k uzákonění československé státní vlajky došlo až téměř po jedenapůlleté existenci československého státu, napovídá, že její zrození nebylo právě jednoduchou záležitostí. Třeba konstatovat, že podrobné vyličení všech faktografických údajů, okolností a souvislostí této problematiky může podat jen speciální monografie, kterou z různých technických důvodů zatím nebylo možné vydat, i když materiál je již po léta autorem shrnut. V tomto jubilejném článku se pokusím nastínit alespoň nejdůležitější a nejzajímavější aspekty působící při vzniku naší vlajky, uvést některé z neznámých návrhů a rozšířit i doplnit tak naše odborně faktografické znalosti o vzniku naší státní vlajky, které jsem publikoval poprvé v našem zpravodaji v roce 1972.

Československá republika jako nový samostatný stát ve střední Evropě se zrodila ve znamení červenobílých praporů a vlajek. Vyvěšení těchto starých zemských symbolů

vyplynule nejen z praktických důvodů - prapory byly totiž k dispozici ještě z údobí rakouské nadvlády, kdy je bylo možné vyvěšovat vedle císařských černožlutých - ale bylo zároven také reakcí na zánik nenáviděného habsburského mocnářství, které samostatné vyvěšování zemských praporů netrpělo. Navíc usnesením zahraniční Československé národní rady ze září 1918¹⁾ byla československá státní vlajka stanovena právě v podobě tradičního zemského praporu, tedy s horním pruhem bílým a dolním červeným.

Uvedená vlajka však nevyjadřovala dostatečně státoprávní spojení se Slovenskem a kromě toho byla shodná s vlajkou sousedního Polska. Vzhledem k potřebám zahraničně-politickým a reprezentačním byla proto na přelomu roku 1918 a 1919 spoluprací prezidia ministerské rady, ministerstva vnitra a archívu ministerstva vnitra zřízena komise pro stanovení státního znaku,²⁾ složená z univ.prof. dr.G.Friedricha, ředitele Zemského archívu dr.J.B.Nováka, dr.V.Vojtíška z pražského Městského archívu, ředitele archívu ministerstva vnitra dr.L.Klicmana a kancelářského oficianta J.Kursy.³⁾ Poslední byl pracovníkem archívu a heraldickým a sfragistickým odborníkem, který nadále kresebně zpracovával veškeré oficiální návrhy nezbytné pro jednání komise. Ovšem až do dubna 1919 jednala tato komise ve spolupráci s jinými institucemi výlučně o záležitostech státních znaků, teprve 1. dubna 1919 se poprvé hovořilo podrobněji i o návrzích vlajek,⁴⁾ které měl oficiant Kursa předložit v nejbližší době.⁵⁾ Zřejmě v tomto údobí dubna až května vznikl rozsáhlý soubor Kursových návrhů rozkreslujících základní kombinace modré, červené a bílé barvy v podobě polí nebo základních heraldických figur. Návrhy byly perfektně graficky provedeny, opatřeny popisem a poměry jednotlivých polí.

Koncem května 1919 požádal první pobočník ministra národní obrany práporník (=major) Chalupa Umělecký sbor Památníku odboje o pomoc při navrhování státní vlajky a vojenských praporů. Již 24. května večer se sešlo plénum Památníku odboje, kterému předsedal dr.Wirth.⁶⁾ Přítomni byli např. kapitán Fr.Kupka, architekt J.Gočár, prof.O. Španiel, prof.Fr.Kysela, dr.Pečírka, architekt Vl.Hofman, dr.V.Vojtíšek a další. Účastníci jednání vyjádřili nejrůznější názory; dr.Vojtíšek se např. přimlouval za tra-

diční pojetí znaku i barev, architekt Hofman zdůrazňoval husitské tradice a avantgardní revoluční pojetí a malíř J. Jareš doporučoval spojit starou revoluční husitskou tradici s novodobou revoluční tradicí legionářskou. Na konci jednání však dr. Wirth konstatoval, že otázka vlajek a praporů není natolik akutní a odkládá se na dobu pozdější. Během jednání padla i zmínka o tom, že pracovník archivu J. Kursa má vypracované návrhy, které mají sloužit jako podklad při řešení otázky vlajek.

Výsledkem dalších několika porad a jednání Uměleckého sboru Památníku odboje bylo vypracování a zaslání návrhů Fr. Kupky, J. Bendy, Vl. Hofmana a J. Jareše prvnímu pobočníkovi ministra národní obrany, nyní už podplukovníkovi Chalupovi, který je osobně předal dr. J. B. Novákovi na Pražském hradě dne 14. července 1919.

Mozitím však již 4. července 1919 na poradě na ministerstvu vnitra, které předsedal sekční šéf prof. dr. J. Heetzl, přednesl úředník J. Kursa podrobně propracovaný návrh státní vlajky s modrým klinem i dalších speciálních vlajek a praporů. Připomínám ještě, že klin v těchto návrzích dosahoval jen 1/3 délky listu vlajky.

Vráťme se nyní k návrhům Uměleckého sboru Památníku odboje (viz obr. 1-4). Je třeba připomenout, že těchto návrhů bylo celkem 32; přitom nešlo přirozeně jen o návrhy vlajek státních, ale i o vlajky služební, vojenské, prezidentské, ženské apod. V průvodním dopise se výslově podotýkalo, "že přiležené návrhy jsou pouhým pokusem ku konečnému vyřešení otázky vlajek československé republiky a mají sloužiti co podklad při definitivních poradách, které byly zahájeny v mezinárodní komisi na popud ministerstva vnitra". Poznámka byla skutečně na místě, protože šlo o výtvarné návrhy spíše malířské, graficky nepropracované, bez přesné stanovených poměrů jednotlivých polí a symbolů. V porovnání s graficky dokonalými návrhy Kursovými působily značně neuhledně a naseurodě.

V souvislosti s otázkou Jarešova autorství československé státní vlajky po léta diskutovanou je nutno podotknout, že mezi deseti Jarešovými návrhy nebyl ani jediný, který by odpovídal později schválené státní vlajce. Jareš použil ve všech návrzích klínů nebo

trojúhelníku, list však doplňoval i černou barvou, kalem, lvem nebo ketvou.¹⁰⁾ Tyto návrhy jsou jediné, které jsou uloženy v úředních fonitech. Návrh přesně odpovídající naší státní vlajce je pouze v soukromé pozůstalosti čína naši státní vlajce je pouze v soukromé pozůstalosti po zasloužilém umělcovi J. Jarešovi, byl v šedesátých letech vystavován a též komentován novináři, kteří si neuvědomili, že v majetku umělcově zůstal právě proto, že do souboru zaslaného Uměleckým sborem Památníku odběje odevzdán nebyl. Zdá se, že mladý Jareš, který se tehdy intenzivně zapojil do uměleckého tvůrčího procesu i do organizace uměleckého života, si ani dobře nepamatoval, které návrhy vlastně odevzdal. Navíc v době, kdy probíhala nejdůležitější a zároveň jednání o podobě státní vlajky, Jareš vůbec v Praze nebyl. Rozkazem velitele 1. čs. armády generála Pellé, byl 3. července 1919 vyslán na Slovensko, kde od srpna do prosince 1919 společně s V. Rabasem maloval v údolí Hronu a v Nízkých Tatrách.¹¹⁾ Počátkem roku 1920 byl pak Jareš přidělen uměleckému odboru Slovenské tiskové komise, kde působil nejméně do konce roku 1921. Shrnueme-li všechna fakta, můžeme jen konstatovat, že Jaroslav Jareš, díky své umělecké invenci, došel ve svém neodevzdáném návrhu ke stejnemu výsledku jako úřední komise odborníků.

Komise pro stanovení státního znaku byla tedy jediným oficiálním orgánem pověřeným odbornou přípravou zákonu o státních symbolech a proto v zájmu urychlení činnosti vytvořila tzv. subkomitét pro vlajku. Laická představa, že z řady konkrétních návrhů se hlasováním vybral nejvhodnější a tím vznikla naše současná vlajka, je naprostě pochybená. Komise postupovala přísně odborně a seriozně zvažovala všechny podstatné aspekty a požadavky včetně politických. Mnoho důvodů, zvláště historických a praktických, svědčilo pro uzákonění červenobílé vlajky, tedy historických barev českých, v jistých údobích užívaných i na Slovensku jako slovenských barev národních. Okolnost, že stejnou vlajku používalo i Polsko a stejně barvy i Rakouská republika - šlo například o stanovení státních barev nutných k označení pohraničních sloupků - přiměla komisi přijmout další barvu, kterou nemohla být jiná než medrá. Odůvodnění bylo přizněné: šlo o slovenské barvy, užívané, i když ne důsledně, od poloviny

Situace se tímto opětovným pokusem exponenta zahraničního odboje, vsunut do státní vlajky symbol nedomáci, znova zkomplikovala. Z dleuhé debaty vyplynul závěr, že po stránce heraldické a praktické není proti tomuto návrhu námitek, ale byl zcela odmítнут z hlediska estetického, ovšem jen přítomnými umělci a zástupcem ministerstva školství dr. Štechem. Další přítomní členové konstatovali, že nazírání estetické je vždy značně subjektivní. Po předsedově resumé bylo hlasováno, zda se souhlasí s vládním návrhem vlajky s klínem. Tento návrh byl přijat všemi hlasy. Poté se hlasovalo, zda v případě, že tento návrh nebude v ústavním výboru přijat, by mohla být vlajka řešena dle návrhu ing. Záruby - Pfeffermanna. Pro tento druhý návrh bylo jen 7 hlasů proti 12. Předseda pak schůzi znakové komise ukončil konstatováním, že hlasování "má ráz ryze informativní".

Následovala další jednání a expertizy, z nichž je vhodné uvést i alespoň závěr z vyjádření prof. dr. Friedricha z 9. března 1920 : "... Řešení toto zdálo se býti anketě přihodným proto, že klín jest jednou z nejstarších heraldických figur českých a vhodnost užití této figury ve státní vlajce zdále se podporovati i ta okolnost, že modrý klín lze považovati také za jakýsi symbol tří vrchů ze slovenského znaku.

Nelze ovšem popírat, že vzhled vlajky takto upravené působí dojmem poněkud nezvyklým, a proto uvažovalo se mezi jiným také o podnětu, aby místo klínu byla modrá barva do státní vlajky pojata v té způsobě, že by do horního bílého pole byla vložena odbojová vlajka amerických Slováků tak, že by jí bylo vykázáno čestné místo při žerdi. Avšak řešení tote má tu vadu, že se zde klade vlajka na vlajku a že modrý pruh vroubený proužky červenými a bílými vplývá bez ohrazení do barvy bílého pole vlajky hlavní. Z těchto příčin návrh ten nedošel schválení většiny ankety, která usnesla se doporučiti k přijetí řešení klínem většinou hlasů.¹⁵⁾

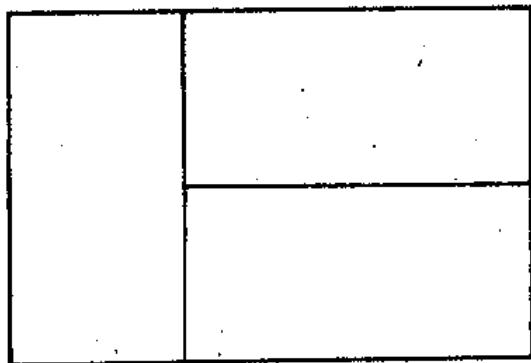
Obdobně se ve svém dobrozdání vyjádřil i dr. Štech: "... Zásadní námítka pronesená jedním z umělců účastnivých se ankety byla, že vlajka tato není jednotná, že není organismem, ve kterém všechny jed-

notlivé prvky jsou ve vzájemném vztahu a spojení, ale že jsou te vlastně prapory dva. Tato vlajka nemá markantnosti a jasné přehlednosti, jakými se vyznamenává návrh s trojúhelníkem¹⁶), a bude na větší vzdálenost působit chaoticky."

Na základě těchto a dalších podkladů vypracoval dne 19. března 1920 tajemník ministerstva vnitra dr. Vratislav Kalousek závěrečnou důvodovou zprávu určenou pro referenta ústavního výberu ve věci státní vlajky, kterým byl nám již známý dr. Zahradník. Ten ji nepatrně doplnil, ale v parlamentu ji v jeho nepřítomnosti přečetl místopředseda ústavního výberu dr. Hnádecký. Závěr jeho referátu byl přijat potleskem a voláním "Výborně!". Když mělo však krátce poté dojít k hlasování, předseda Revolučního Národního shromáždění oznámil, že byl z několika stran požádán o přerušení zasedání. Tomuto přání vyhověl, schůzi přerušil na půl hodiny a svolal poradu předsedů politických klubů. Před ní však proběhla i jednotlivá jednání klubů politických stran, kde se upřesňovaly a sjednávaly názory na podobu státních znaků a jejich vazbu na podobu státní vlajky. Zastánci odbojevé vlajky amerických Slováků se naposled pokusili o její prosazení za cenu z jednodušení malého státního znaku, proti čemuž se však pestavili odbojnici a na základě jejich vyjádření i většina předsedů poslaneckých klubů, ovšem až po dalším jednání v jednotlivých klubech. V 18,45 pak předseda Revolučního Národního shromáždění poslanec Tomášek plenární zasedání opět po třech hodinách zahájil. Ke slovu se nikdo nepřihlásil, odpadla tedy debata a hlasovalo se o zákonu vcelku. Zákon byl většinou hlasů schválen jak v prvném, tak v druhém čtení.¹⁷

Po publikaci zákona tiskový odber ministerstva vnitra zaslal tisku sdělení o autorech nových státních symbolů, kde se deslova pravilo: "Heraldický návrh státní vlajky a státních znaků vypracoval koncipista státního archivu Jaroslav Kursa v derozumění s univ. prof. dr. Gustavem Friedrichem, po stránce umělecké vypracoval a provedl dotyčné návrhy prof. František Kysela z Umělecko-průmyslové školy se svými žáky."¹⁸ Pro úplnost třeba ještě podotknout, že děkovné dopisy za spolupůsobení byly zaslány ještě dr. V. Štechovi, ministerskému tajemníkovi v ministerstvu

m

b

čv

Obr. 1

J.Benda

m

b

čv

m

Obr. 2

V.Hofman

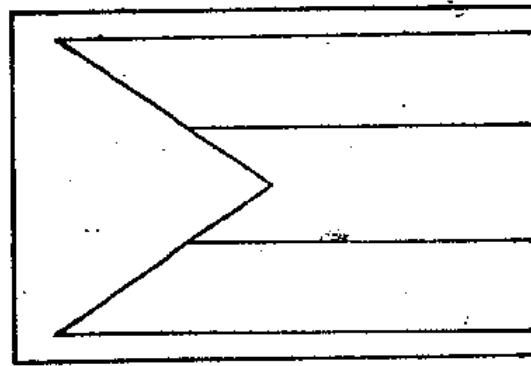
m

b

čv

b

m

Obr. 3

J.Jareš

b

m

čv

Obr. 4

F.Kurka

čv

b

b/m

b

čv

čv

b

m

b

čv

b

čv

Obr. 5

tzv. vlajka zahraničního odboje
či amerických Slováků /bez hvězd/

V.Preissig

Obr. 6

J.Záruba-Pfeffermann

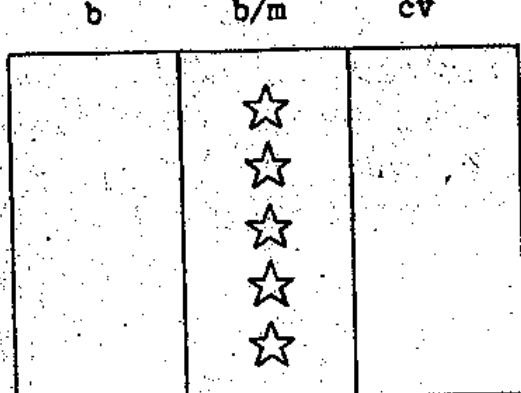
Obr. 7

J. Jareš 1918
Pozn. 20/

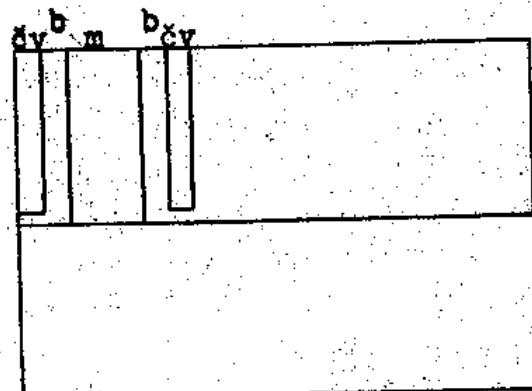
Obr. 8

Československá národní rada
/tzw. vlajka Štefanikova/

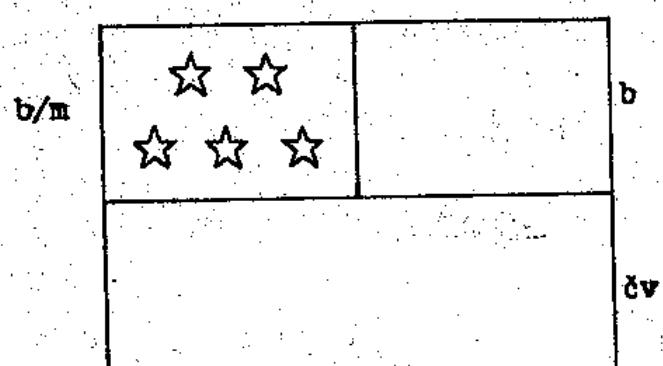
Obr. 9

M. Fučík
Pozn. 21/

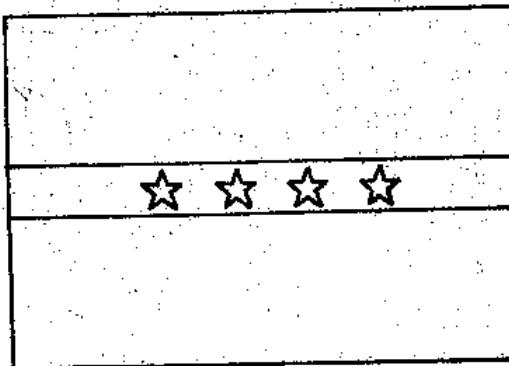
Obr. 10

F. Kysela

Obr. 11

I. Zahradník

Obr. 12

Anonym
Pozn. 22/

školství, a podplukovníkovi ing. A. Valšíkovi, přednosta-¹⁹
vi námořního odboru ministerstva národní obrany.

Závěrem možno konstatovat, že československá vlaj-
ka se přes složité okolnosti svého zrodu, nebo snad
právě pro ně, stala důstojným, svébytným a původním
symbolem našeho mladého státu, který po staletích
znovu získal svou svobodu. Z uvedených pramenů zře-
telně vyplývá, že československá vlajka byla výsled-
kem tvůrčí diskuse a kolektivního úsilí mnoha pečli-
vých odborníků, aktivních politiků a nadaných umělců.
Nesporné výtvarné i ideové kvality naši vlajky pro-
věřilo šedesát let její existence, ve kterých byla
zřetelným symbolem bratrského soužití českého a
slovenského národa.

Poznámky:

- 1) samostatný tisk The Czechoslovak Flag Historic Coat of Arms of the Czechoslovak Lands. Washington, D.C. 1918.
- 2) SÚA AR V. 7 a - výnosem z 31.12.1918.
- 3) o J. Kursovi pedrobněji L. Mucha v samostatném článku v tomto čísle zpravodaje.
- 4) SÚA AR V. 7 a , 13440, 13496.
- 5) tamtéž, 18628.
- 6) VHA PO 1920, čj. 685478/20.
- 7) VHA PO 1919, kart. 1, čj. 55 CH.
- 8) SÚA AR 7 a 31327.
- 9) viz pozn. 7).
- 10) Vojenské muzeum Praha, fond XIII - 5988, 5989.
- 11) VHA PO 1922, čj. 3256/hosp - 22.XI.1922, VHA PO US 1919, Různé 1919, č. 1060.
- 12) SÚA AR V. 7a 1276, MNO lodní odd. 5356/VII, min. vnitra čj. 49407.
- 13) SÚA AR V. 7a 42661 a tisk Národního shromáždění č. 1773.
- 14) tamtéž, 72548.
- 15) tamtéž, 15655.
- 16) tamtéž, čj. 16786/2046 n.e.
- 17) Těsnopisecké zprávy o schůzích Národního shromáždění československého. Sv. IV, Praha 1920. Schůze 136. Zápis 4017-4019.
- 18) SÚA AR V. 7a 26121.

- 19) tamtéž, 23791 - o pplk. Valšíkovi podrobněji A.Brežek v samostatném článku v tomto čísle zpravodaje.
- 20) vlajka překreslena podle slovního popisu ve zvláštní přileze Socialistických listů, 1 č.28 - 3.XI.1918, s.1 - délka klinu z popisu nevyplývala.
- 21) SÚA AR V. 7 a 18628/20 - Milan Fučík byl presidiálním tajemníkem MNO.
- 22) anonymní návrh, několikrát se ve spisech vyskytující (pochází zřejmě z vojenských kruhů).

Ing. Aleš Brežek

INŽENÝR VALŠÍK A ČESkoslovenská státní vlajka

Za autory přijatého návrhu československé státní vlajky, jejíž 60. výročí si v těchto dnech připomínáme, byla v minulých letech označována řada českých i slovenských osobností. Autor předešlého článku dává vznik naší státní vlajky do souvislosti se dvěma postavami: zasloužilým umělcem Jaroslavem Jarešem, s jehož jménem soudě podle množství publikovaných článků se nejčastěji spojuje zrod naší vlajky, a pracovníkem Archivu ministerstva vnitra Jaroslavem Kusem. První z nich doporučoval již 3.listopadu 1918, aby vlajka republiky byla "bilemedičervená s černým trojúhelníkem se základnou na praporce žerdi a vrchelem na pedálné osy praporu"². Druhý vypracoval v roce 1919 řadu návrhů na naši státní vlajku, mezi nimiž se objevil i modrý klin položený na bledočervený list, a jako člen znakové komise je předkládal ostatním členům k posouzení.

O podílu ing. A.Valšíka, dalšího člena znakové komise, na zavedení vlajky s modrým klinem se dosud nepisalo. Byl te však právě on, kdo se zasloužil o provedení praktických zkoušek na parnících, jež nesly vlajku s klínem, kdo tuto vlajku doporučoval na schůzích znakové komise a v ústavním výboru a kdo pečlivě analyzoval její přednosti před ostatními návrhy, o nichž se v komisi a ve výboru diskutovalo.

O životě pedplukovníka inženýra A.Valšíka zatím mnoho nevíme³. V letech 1919 a 1920 byl přednестou ledního oddělení ministerstva národní obrany a námořní oddělení téhož ministerstva zastupoval na schůzích znakové komise. Rovněž byl členem subkomitétu znakové komise a začátkem března 1920 vypracoval na žádost ministerstva vnitra debrezdání o

navržené státní vlajce. Jako "expert na otázky vlajky" byl přizván do několika schůzí ústavního výboru v březnu 1920.

Otzáka státní vlajky nebyla na prvních schůzích znakové komise ještě středem zájmu. Teprve na peradě konané 3. června 1919 se podoba vlajky začala rýsovat. Tehdy se také rozhodlo, že bude tvořena bílou, červenou a modrou barvou a že J. Kursa, prof. dr. G. Friedrich, dr. J. B. Nevalk a dr. L. Klicman vypracují několik návrhů "v zásadě v barvách červenobílé s proužkem barvy modré, pokud možno podle žerdi". Na další schůzi 4. července 1919 přinesl Jaroslav Kursa i kresbu návrhu vlajky s modrým klínem. Ing. Valšík to komentoval na schůzi ústavního výboru takto:

"... po dlouhých studiích jsme dospěli k tomu, že jediným východiskem bude vlajka červeno-bílá, do níž se vloží prvek modrý. Páni historikové přišli na to, že ve 14. století je klín naším heraldickým prvkem, a studovali jsme tedy způsob, jakým bychom mohli tento klín do červenobílé vlajky vložiti. Došli jsme k názoru, že vzhledem k útvaru a ku vzniku naší republiky je nutno dátí barvu modrou na čestné místo a dali jsme tedy ten modrý klín při žerdi, čímž vznikla forma vlajky, která se stala návrhem státním. Byl jsem toho vinen já (sic! - pozn. abr), že původně vznikla vlajka, která činila dojem vskutku trochu toporný, a sice z toho důvodu, že jsme chtěli dátí tomu klínu nějaké snadno pochopitelné rozměry, které by se v předpisech jednoduše nechaly vyjádřiti (klín ve tvaru rovnoramenného pravoúhlého trojúhelníka se základnou u žerdi - pozn. abr)"⁴.

Návrh s klínem se líbil jen některým členům znakové komise. Proti němu vystoupil např. zástupce ministerstva školství a osvěty dr. V. V. Štech. Komise proto rozhodla, že se provedou také praktické zkoušky s diskutovaným návrhem vlajky. Dr. Štech doporučil provést pokusy na jevišti Národního divadla, kde by se sledoval vliv větru (pomoci ventilátorů) i vliv osvětlení. K pokusům v Národním divadle nicméně zřejmě nedošlo. Ing. Valšík však zabezpečil zkoušky s vlajkou na dvou parnících Pražské paroplavební společnosti, a tak 28. a 29. září 1919 sledovala skupinka přizvaných, jak se navržená vlajka osvědčuje za denního světla a za šera i na jakou dálku je rozeznatelná.

Ing. Valšík se aktivně zúčastnil jednání znakové komise 19. a 26. ledna 1920 a schůze subkomitétu znakové komise 23. 1. 1920, poté co se 15. ledna 1920 objevily v ústav-

ním výboru hlasy proti vlajce s klínem a kdy některí členové výboru navrhli jiná řešení státní vlajky. Společně s dr. Friedrichem a J. Kursou se mu podařilo původní návrh obhájit ve znakové komisi posilné o několik členů ústavního výboru, i když za cenu prodloužení klínu do poloviny délky vlajkového listu.

Diskuse o vlajkovém zákonu se pak vrátila opět do ústavního výboru, než jej 30. března 1920 schválilo Národní shromáždění. Dvakrát (16. a 30. března 1920) byl ing. Valšík pozván na schůzi ústavního výboru, aby poslancům vysvětlil praktické výhody vlajky s klínem a rozebral nedostatky protinávrhů. "Co se týče klínu, pamatuji se na dojem", řekl 16.3.1920 ing. Valšík, "který ve mně vyvolaly prapory čínské v Tien-tsinu a Pekingu, kde každý oddíl vojska má svůj prapor ve tvaru klínu, a sice většinou ve tvaru trojúhelníka ostrouhlého. Tvary těchto čínských praporů vznikly z pouhého pozorování přírody a z velkého smyslu Orientálců pro pohyb vlnitý v přírodě. Když voják nese prapor na vysoké žerdi, je přirozeno, že jeho konec při nejmenším pohybu vlaje, a nabývá tím prapor živosti, která je jaksi důkazem síly. Kdyby si byli udělali praporec tvaru obdélníka jako je vlajka, co by to mělo za následek? Následek by byl ten, že při této velké délce tíhou by vlajka klesla a byla by mrtvá, neživá a bylo by k tomu potřebí velice silného větru, aby vlála a činila dojem živosti. To mu všemu se vyhoví tím, že my zde nedáváme formu trojúhelníka pravoúhlého, nýbrž formu heraldického klínu a tím, že dáváme vlajce přesné rozměry, které jsme vzali z vlajky holandské a anglické, tedy dvou nejstarších námořních národů, kteří mají v tomto ohledu největší zkušenosti. Tím se docílí, že vlajka bude vždy živá."⁵

Předchozí stránky ukázaly, do jaké míry se ing. Valšík zasloužil o to, že se do naší vlajky dostal modrý klín. Nicméně uznání a poděkování ani finanční odměny se mu nedostalo. Jeho podíl na zavedení československé státní vlajky však jasně přiznává spis ministerstva vnitra č.j. 23 791 z roku 1920, kde se dočteme: "Při zhotovení návrhů státních znaků a státní vlajky spolupůsobily hlavně následující osoby: Dr. Friedrich, Jaroslav Kursa, Fr. Kysela, Dr. Stech, Valšík."

Poznámky:

1. Brunnerová, B.: Člověk a umělec, Práce, 9.1.1971. Malý petr, J.: Domnělý a pravý autor. Reportér, 1968, č. 47, s. 1.

- Sinkule, J.: Nevznikla naše vlajka v Americe? Reportér, 1969, č.3, s.1 a řada dalších článků. Srovnej též citaci na konci článku Mucha, L.: Jaroslav Kursa a Jaroslav Jareš - dva autoři návrhu československé vlajky. Vexilotologie, 1980, č.36.
2. Jareš, J.: Návrh znaku České republiky. Socialistické listy, 1, 1918, č.28, s.1.
  3. Není nám známo ani přesné křestní jméno a bydliště ing. Valšika. Chytilův adresář hl.města Prahy, 1925 adresu ing. Valšika neuvádí.
  4. Těsnopisecký zápis o schůzi ústavního výboru posl. sněmovny Rev.Nár.Shromáždění. 164. zápis ze dne 16.3.1920 o 9 hod. dopolední.
  5. Ibid.

K NÁVRHŮM M.R. ŠTEFÁNIKA A J. MALYPETRA

Po otištění výše citovaného článku A. Strakové, který přisuzuje právo na autorství československé státní vlajky Jaroslavu Jarešovi, se objevily nové názory, které řady uchazečů o autorství dále rozšiřují. I když jim ne-přikládáme většího významu, domníváme se, že v dnešním jubilejním čísle bychom s nimi mohli seznámit širší vexilogickou veřejnost.

Jedním z oponentů Jarešova nároku na autorství je dr. Václav Němec, který přisuzuje primát generálu M.R. Štefánkovi, který mu osobně prý v Tokiu v říjnu 1918 sdělil, že během své plavby ze San Franciska do Japonska na lodi Korea Maru v době od 24. září do 12. října 1918 sestavil červenobílou vlajku s modrým klinem. Ta se od později uzákoněné státní vlajky lišila pouze tím, že list vlajky byl navíc modře lemován (srovnej však obr.8 přílohy k článku dr. Zb. Svobody). Tuto svou vlajku chtěl Štefánik původně zavést jako symbol nového státu, ale v důsledku říjnového převratu by se mu její zavedení nepodařilo patrně prosadit a proto ji sám po příjezdu na Sibiř zavedl jakožto "válečnou vlajku čs. armády", jak ji také později deklaroval ve svém proslovu na slavnosti předání vojenské zástavy Prvému čs. údernému praporu.

Zajímavou informaci sdělil i dr. Jan Malypetr, který ve snaze získat vavřín vítěze v této při pro svého otce cituje i část vlastnoručně psaných pamětí tohoto předního

buržoazního politika první republiky a mj. i člena ústavního výboru Revolučního Národního shromáždění. Z citace vyplývá, že když se v březnu 1920 ve výboru projednával návrh zákona o státní vlajce, upozornil poslanec Malypetr na skutečnost, že červená, bílá a modrá jsou barvami nejen trikolory slovanské, ale i francouzské. "Když mohou se různit v sestavě pořadí těchto barev, nemůže být na vzdálenost jich příslušnost rozeznána a bylo by proto záhadno, aby sestavení těchto barev bylo na první pohled odlišné a nezaměnitelné." Nakreslil tedy vlajku trojbarevnou tak, "že má dva pruhy, bílý a červený, mezi něž od žerdě v celé šířce vlajky je vložen klín modrý, jehož špička sahá do polovice pruhu bíločerveného tak, že pruhy bílý a červený mají tvar lichoběžníka a část modrá trojúhelníka". Tento návrh dal pak předložit prezidentovi Masarykovi a ministru vnitra Šenlovi, kterým se zalíbil. Proto vlajku navrhl (!) ústavnímu výboru a ten ji jednomyslně přijal.

Na základě studia archivních materiálů, jehož hlavní výsledky jsou obsahem tohoto čísla Vexilogie, však můžeme tvrdit, že vznik i přijetí naší státní vlajky neprobíhaly tak jednoduše, jak líčí dr. Malypetr. Víme již, že kolem nového symbolu našich národů se rozpoutala bouřlivá diskuse jak na poli parlamentním, tak v kruzích odborných a uměleckých. Víme také, jak přísně odborně a strízlivě přistupovala ke svému úkolu znaková komise a její vlajkový subkomitét, jak laické názory, často podložené politickými motivy a doprovázené různými emocemi, jejich práci komplikovaly a zpomalovaly. Víme však i o tom, že to nebyli politici, ale odborníci a umělci, kteří nakonec i proti námitkám veřejnosti neobvyklé řešení kompozice naší vlajky prosadili a rozhodující měrou se svou trpělivou a fundovanou prací zasloužili i o její uzákonění.

J. Martýkán

POZNÁMKA

Dykova básně, otištěná na titulní stránce tohoto čísla Vexilogie, se správně jmenuje Písceň 28. října. Poněvadž však mluví o naší vlajce, byla často uveřejnována pod názvem Vlajka, Naše vlajka nebo také Vlaj, naše vlajko. Pod titulem Vlajka byla také otištěna v prvním čísle Dachavských novin, které den po osvobození koncentračního tábora Dachau, 30.4.1945, vydali čeští vězni dr. Jan Matlý a Josef Melichar. Básně byla i často zhudebňována, zejména v době první republiky (J. Beran, V. Vycpálek, A. Mottl 1928, H. Bim 1928, Fr. Chodura 1934, K. Konvalinka 1936, L. Svěcený 1938, J. Hybler 1947).

Při té příležitosti je na místě připomenout, že Viktor Dyk jako poslanec Revolučního Národního shromázdění byl iniciátorem pozměňovacího návrhu ve schůzi konané 28. 2. 1920. Návrh se mj. domáhal toho, aby příslušné ustanovení § 5, odst. 2 ústavní listiny mělo znění: "Barvy republiky jsou bílá, červená a modrá." Původní pořadí barev totiž bylo červená, bílá a modrá a Dyk ve své řeči uvedl: "Barvy navrhované jsou barvy holandské a americké, chceme dále zachovat ve spojení s barvou modrou starou zemskou barvu bíločervenou." Pozměňovací návrh byl bez debaty přijat a vtělen do ústavní listiny.

(Z těsnopisecké zprávy o 126. schůzi NS ze dne 28. 2. 1920, str. 3762 a 3777.)

lm

VEXILOLOGIE - zpravodaj Vexilogického klubu při Obvodním kulturním domě v Praze 3, Kalininova tř. 53, 130 00 Praha 3. Vychází neperiodicky a je určen pouze členům klubu. Toto číslo připravili ing. J. Martýkán, dr. L. Mucha, dr. Zb. Svoboda a ing. A. Brožek. Výtvarně spolupracovali ing. M. Kroupa a J. Škvor.

Únor 1980

č. 36